

Memo

Voorstel aanpak statiegeldproblematiek

Aan Zita Pels, wethouder Afval en Reiniging
Van Stadswerken (bestuurszaken.sw@amsterdam.nl)
Datum 9 oktober 2023

1. Inleiding

Met ingang van de tweede helft van 2021 is statiegeld op kleine plastic flesjes ingevoerd, sinds 1 april 2023 geldt dit ook voor blikjes. Het doel van de maatregel is de ruim 3,5 miljard flesjes en blikjes die jaarlijks over de toonbank gaan in te zamelen en te recyclen in plaats van dat deze in ons milieu belanden¹. Met ingang van deze wetgeving is de inzameling van deze stromen de verantwoordelijkheid van de producenten geworden. De invoering van statiegeld op kleine plastic flesjes en blikjes zorgt voor een afname van het aantal blikjes en flesjes op straat, maar leidt er ook toe dat afvalbakken opgebroken en leeggehaald worden, wat weer zorgt voor kapotte afvalbakken en veel zwerfafval.

In de raadsbrief *Zomerinzet schone stad* (d.d. 27 juli) heeft u de raad toegezegd om in de najaarsbrief *Een schonere en duurzame stad* de raad te informeren over de vervolgmaatregelen tegen de statiegeldproblematiek. In deze memo is hiervoor een voorstel uitgewerkt waarbij de producentenverantwoordelijkheid als vertrekpunt is genomen. Dit betekent dat de gemeente de focus legt op tijdelijke maatregelen zolang producenten nog geen volwaardig inzamelsysteem hebben ingericht. Ook worden er proeven uitgevoerd die op termijn mogelijk kunnen bijdragen aan een vermindering van de problematiek.

Input voor de maatregelen is onder meer opgehaald in een door de directie Stadswerken geïnitieerde meedenksessie met deelnemers uit het bedrijfsleven (waaronder Statiegeld Nederland en Nederland Schoon) en medewerkers vanuit verschillende afdelingen van de gemeente². Aan Statiegeld Nederland en Nederland Schoon is tijdens deze bijeenkomst gevraagd welke maatregelen zij voor ogen hebben om de problematiek aan te pakken. Naar aanleiding van dit

---

¹ Uiteindelijk zou het natuurlijk het mooiste zijn als dit afval niet eens ontstaat en dat we door andere ontwerpkeuzes afvalvrij kunnen consumeren. Bijvoorbeeld door horecaondernemers te stimuleren over te stappen op herbruikbare verpakkingen in plaats van wegwerpverpakkingen. Vanuit het Afvalpreventieplan wordt hierop actie ondernomen.

² Een overzicht van de opgehaalde input is opgenomen in de bijlage 1.

verzoek is vanuit Nederland Schoon en Statiegeld Nederland een overzicht met voorstellen voor de korte termijn aangeleverd (bijlage 2).

2. Structurele oplossingen

De producenten dragen de zorg voor een volwaardig inzamelsysteem. Tot nu toe nemen zij deze verantwoordelijkheid nog onvoldoende waardoor er onvoldoende ingezameld wordt en statiegeld niet uitgekeerd wordt aan consumenten. Waar producenten en zo ook ondernemers vanuit (voor de hand liggende) economische motieven onvoldoende bereidheid tonen om meer in pandige inzamelvoorzieningen te verzorgen, is het niet wenselijk dan maar de structurele oplossing te zoeken in de openbare ruimte³ (zoals doneerrekken of andersoortige inzamelvoorzieningen⁴), of meer te gaan reinigen. Voor de hand liggende maatregelen zijn:

- Het organiseren van meer in pandige innamevoorzieningen, bijvoorbeeld via een innameplicht (waar je koopt, kan je inleveren, of anders geen verkoop);
- Het verhogen van het statiegeldbedrag en betere communicatie⁵ om mensen te stimuleren hun blikje of flesje in te leveren.
- Boetes aan producenten opleggen als zij in gebreke blijven.

De producentenverantwoordelijkheid lijkt nog onvoldoende uitgewerkt in de regelgeving. De verplichting tot inzameling is vanaf een vloeroppervlak van 200 of meer M2. Dit ontlast veel (kleine) ondernemers van hun verantwoordelijkheid om in te zamelen. Ze verkopen wel in pandig, maar nemen niet in (hebben geen in pandige inzamelvoorziening). Hierdoor is het probleem naar de openbare ruimte verschoven.

- Voorstel is dat het college producenten in de najaarsbrief *Een schonere en duurzame stad* oproept om hun verantwoordelijkheid te nemen en te

---

³ Dit brengt waarschijnlijk extra werk voor beheer en onderhoud met zich mee voor de gemeente. Daarnaast heeft de gemeente eerder aangegeven tegen innamepunten in de openbare ruimte te zijn omdat:

- a. Openbare ruimte in Amsterdam schaars is;
- b. Innamepunten vervuiling zullen aantrekken, terwijl het doel van de statiegeldregeling juist het tegengaan van zwerfvuil is;
- c. Onderzoek laat zien dat met inzameling via innamepunten in de openbare ruimte de wettelijk verplichte inzameldoelstelling van 90% waarschijnlijk niet gehaald wordt;
- d. En bij de producentenverantwoordelijkheid in pandige innamepunten passender (ook gelet op de herkenbaarheid/gemak voor mensen) worden bevonden.

⁴ Een voorbeeld hiervan is de DoneerBak pilot die in bijlage 2 onder 3 is beschreven. Dit betreft het initiatief van Art for Impact waarvoor ook aandacht is gevraagd in de commissie DC van 28 september door de heer Noordzij van de PvdA. Extra (particuliere) bakken in de openbare ruimte zijn niet wenselijk, onder andere vanwege de schaarse ruimte en het benodigde beheer en onderhoud.

⁵ Zie bijlage 2 nr. 6 voor de campagne die Nederland Schoon en Statiegeld Nederland voor Amsterdam voorstellen.

zorgen voor een volwaardig (in pandig) inzamelsysteem waarmee de openbare ruimte niet wordt belast.

- Voorstel is daarnaast dat het college het Rijk in G4-verband oproept maatregelen te treffen om ervoor te zorgen dat de producenten hun verplichting nakomen, waarbij wij de volgende maatregelen suggereren: innameplicht instellen, statiegeld verhogen, en boetes aan producenten opleggen als zij in gebreke blijven. In welke vorm we dat doen, wordt eerst onderzocht en bestuurlijk (in G4-verband) afgestemd.

3. Tijdelijke maatregelen en proeven

Omdat producenten nog geen volwaardig inzamelsysteem hebben ingericht, zijn er tijdelijke maatregelen nodig om de overlast tegen te gaan. Deze maatregelen zijn hieronder uitgewerkt. Daarnaast voeren we proeven uit die op termijn mogelijk kunnen bijdragen aan het beheersbaar houden van de statiegeldproblematiek.

Maatregelen gericht op verzamelaars

Zolang er veel blikjes en kleine plastic flesjes in de afvalbakken terechtkomen, zijn er mensen die op zoek gaan naar statiegeld. Deze vaak kwetsbare Amsterdammers doen nuttig werk; ze herstellen wat is misgegaan door de blikjes en flesjes alsnog in te leveren.

- Voorstel is om met verzamelaars en maatschappelijke organisaties te onderzoeken hoe de verzamelaar gefaciliteerd kunnen worden en hoe zij verleid kunnen worden om de openbare ruimte schoon achter te laten. Gedacht kan worden aan het verstrekken van (driehoek) sleutels van afvalbakken en communicatie richting verzamelaars.

Maatregelen gericht op schoonmaken

Totdat producenten een volwaardig inzamelsysteem hebben ingericht, is het nodig om extra schoon te maken en kapotte afvalbakken te repareren.

- Voorstel is om de extra duo's, die sinds medio augustus ingezet, zolang het nodig is te continueren;
- Voorstel is dat het college lokale ondernemers nogmaals oproept zich aan de verplichting te houden om 25 meter rondom hun bedrijf de straat schoon te houden en zwerfafval te verwijderen, en te onderzoeken of er capaciteit voor handhaving vrijgemaakt kan worden.

Doneerrekken

Tot en met het eind van het jaar wordt de proef in het centrum gecontinueerd (nadat de sloten vervangen zijn) en de proef verbreed naar plekken in West, Nieuw-West en Zuid waarbij ook aangepaste communicatie wordt getest. We maken hierbij graag van het aanbod van Nederland Schoon en Statiegeld

Nederland gebruik om mee te denken om de communicatie rondom de voorzieningen te verbeteren.

In de toekomst kunnen deze doneerreken mogelijk ingezet worden op plekken waar, ondanks een maximale inspanning van de producenten, nog problemen zijn. Maar er zijn ook andere opties die in deze situatie onderzocht kunnen worden zoals het weghalen van bepaalde afvalbakken, bijvoorbeeld op plekken waar ondergrondse containers zijn.

- Voorstel is om in overleg met de betreffende stadsdelen doneerreken te blijven testen zodat de communicatie rondom de voorzieningen geoptimaliseerd kan worden en duidelijk is op wat voor plekken ze effectief kunnen zijn.

Proef mobiele statiegeldmachine

Nederland Schoon en Statiegeld Nederland stellen voor om een proef te doen met een mobiele statiegeldmachine rondom het Museumplein⁶. We zijn kritisch bij dit voorstel omdat het een maatregel in de openbare ruimte betreft. Dat betekent dat onder meer nut en noodzaak van het in de openbare ruimte plaatsen duidelijk moet zijn.

- Voorstel is om met Nederland Schoon en Statiegeld Nederland in gesprek te gaan en te onderzoeken of de proef met de mobiele statiegeldmachine in de openbare ruimte wenselijk en haalbaar is.

Proef compacte inzamelmachine

Nederland Schoon en Statiegeld Nederland stellen voor een pilot te doen met de nieuwe, compacte StatieHeld-zuilen (bij kiosken en kleine ondernemers) in een afgebakend centrumgebied⁷. Als het om in pandige inzamelvoorzieningen gaat, zijn wij hier voorstander van.

- Voorstel is om met Nederland Schoon en Statiegeld Nederland in gesprek te gaan om meer informatie over de proef met de compacte inzamelmachine te krijgen. Wij kunnen als gemeente meedenken over geschikte locaties, maar het is aan Nederland Schoon en Statiegeld Nederland om deze te realiseren.

4. Kosten

De gemeente maakt kosten doordat de producenten hun verplichtingen nog niet nakomen.

---

⁶ Zie bijlage 2 nr. 4 voor een uitgebreidere beschrijving.

⁷ Zie bijlage 2 nr. 5 voor een uitgebreidere beschrijving.

- Voorstel is te onderzoeken of de beschikbare geldstromen die vanuit de rijksoverheid richting gemeenten gaan voor het beheer van zwerfafval en openbare prullenbakken hiervoor gebruikt kunnen worden of een aanvullende vergoeding vanuit producenten nodig is.

5. Overzicht voorgestelde maatregelen

In onderstaande overzicht zijn de hierboven voorgestelde maatregelen samengebracht.

Nr.	Maatregel	Omschrijving
1	Oproep producenten	Voorstel is dat het college producenten in de najaarsbrief Een schonere en duurzame stad oproept om hun verantwoordelijkheid te nemen en te zorgen voor een volwaardig (in pandig) inzamelsysteem waarmee de openbare ruimte niet wordt belast.
2	Oproep rijksoverheid	Voorstel is dat het college het Rijk in G4-verband oproept maatregelen te treffen om ervoor te zorgen dat de producenten hun verplichting nakomen, waarbij wij de volgende maatregelen suggereren: innameplicht instellen, statiegeld verhogen, en boetes aan producenten opleggen als zij in gebreke blijven
3	Maatregelen gericht op verzamelaars	Voorstel is om met verzamelaars en maatschappelijke organisaties te onderzoeken hoe zij in het werk gefaciliteerd kunnen worden en hoe zij verleid kunnen worden om de openbare ruimte schoon achter te laten.
4	Maatregelen gericht op schoonmaken (1/2)	Voorstel is om de extra duo's, die sinds medio augustus ingezet, zolang het nodig is te continueren.
4	Maatregelen gericht op schoonmaken (2/2)	Voorstel is dat het college lokale ondernemers nogmaals oproept zich aan de verplichting te houden om 25 meter rondom hun bedrijf de straat schoon te houden en zwerfafval te verwijderen, en te onderzoeken of er capaciteit voor handhaving vrijgemaakt kan worden.
5	Proef doneerreken	Voorstel is om in overleg met de betreffende stadsdelen te blijven testen zodat de communicatie rondom de voorzieningen geoptimaliseerd kan worden en duidelijk is op wat voor plekken ze effectief kunnen zijn.
6	Proef mobiele statiegeldmachine	Voorstel is om met Nederland Schoon en Statiegeld Nederland in gesprek te gaan en te onderzoeken of de proef met de mobiele statiegeldmachine in de

		openbare ruimte wenselijk en haalbaar is.
7	Proef compacte inzamelmachine	Voorstel is om met Nederland Schoon en Statiegeld Nederland in gesprek te gaan om meer informatie over de proef met de compacte inzamelmachine te krijgen. Wij kunnen als gemeente meedenken over geschikte locaties, maar het is aan Nederland Schoon en Statiegeld Nederland om deze te realiseren.
6	Kosten	Voorstel is te onderzoeken of de beschikbare geldstromen die vanuit de rijksoverheid richting gemeenten gaan voor het beheer van zwerfafval en openbare prullenbakken hiervoor gebruikt kunnen worden of een aanvullende vergoeding vanuit producenten nodig is.

BIJLAGE 1

Opbrengst ideeën meedenksessie bedrijfsleven en gemeente, 14 september 2023.

Deelnemers bijeenkomst:

Initiatiefnemer

5.1, 2, e [redacted] Stadswerken

Extern

5.1, 2, e [redacted] Nederland Schoon

5.1, 2, e [redacted] Statiegeld Nederland

5.1, 2, e [redacted] De Groene Lobby

5.1, 2, e [redacted], Rijkswaterstaat

Intern

5.1, 2, e [redacted] stadsdeel West

5.1, 2, e [redacted] stadsdeel Zuid

5.1, 2, e [redacted] Verkeer en Openbare Ruimte

5.1, 2, e [redacted], Digitalisering en Innovatie

5.1, 2, e [redacted] communicatie

Gericht op preventie

Andere verpakking (flesjes)
Meer restricties op eenmalige verpakkingen
Gericht op meer inzamelen
<i>Inleverpunten</i>
Zorgen voor meer inzamelpunten (Stibat innameplicht)
Veel meer inleverpunten en inleveren makkelijker maken (bijvoorbeeld 'wasmachine' inleverautomaat)
Statieheld (compacte inleverautomaat) bij ondernemers > pilot Amsterdam
Statiegeldautomaten op gemeente plekken + toezicht
Petman op hotspots
Festivals standaard inzamelen (verplichting)
Rijdende statiegeldautomaten bij feesten/ festivals
Statiegeldautomaten op High traffic locatie
Meer inlevermogelijkheden, bijvoorbeeld eenvoudige containers die tikkie geven
<i>Incentive</i>
Statiegeld omhoog: € 0,50
Prijsvraag met component verdienmodel
Reactie (Holle Bolle Gijs)
In plaats van geld terug sparen voor iets groters (drankjes, etc.)
<i>Communicatie</i>
Beter communicatie gericht op meer inleveren statiegeld
Betere communicatie op blikjes en flesjes
Toeristen: extra communicatie (statiegeld regeling / opties)
<i>Afvalbakken</i>
Hotspot benadering: op probleemlocaties de bak weghalen
Extra bakken, laten ophalen door maatschappelijke organisaties (zoals Leger des Heils)
Extra doorzichtige bak naast de reguliere afvalbak
Scheiden (aparte bakken voor statiegeld)
Smalle inwerpopening
<i>Overig</i>
Dop voor blik
Sensor gedeactiveerd

Gericht op verzamelaars
<i>Oorzaak verzamelen wegnemen</i>
Mensen in armoede alternatieve hulp bieden
Basisinkomen
<i>Faciliteren</i>
Doneerrekken / zakken / plekken (op hotspots)
Doneerrekken duidelijker maken, bijvoorbeeld met nep blikjes / flesjes & extra communicatie
Verzamelaars als partner, omdenken. Ogen en oren, ondersteunen
Doorzichtige afvalbakken
Deur afvalpak openlaten
Afvalbakken zonder slot
Groot verbruik inleverpunten
Boodschap voor verzamelaars op de bak
Flesjes en blikjes naast de bak laten plaatsen
Verzamelaars aanspreken en aan laten spreken
<i>Tegengaan</i>
Bakken onmogelijk om te openen
Eenrichting kliko
Anti graai barrière
Handhaving: boodschap, controle, beboeten
Gericht op schoonmaken
Participatie / adoptie
Ondersteun lokale initiatieven
Buurtparticipatie (ondernemers, inwoners, vrijwilligers)
Knijperkast (buurtparticipatie)
Intensievere inzet buurtconciërges (extern betaald)
Zorg voor samenwerking met BIZ zorg voor 'geen afval meer op straat' afspraken
Maak verkoper meer verantwoordelijk (sticker op verkochte producten zodat ondernemer traceerbaar is)
25 meter handhaven
Ondernemers houden 25 meter om hun zaak schoon
Zwerfafval aanpakken (winkelgebieden, snoeproetes) supporter van Schoon
Schoon hosts / clean teams
Zichtbaar reinigen - positief

Communicatie: sociale norm op hotspots
--

BIJLAGE 2

Overzicht voorstellen (korte termijn) Nederland Schoon en Statiegeld Nederland, inclusief reactie Stadswerken (**groen**: meegenomen in het voorstel, **rood**: niet meegenomen in het voorstel).

Nr.	Maatregel	Reactie Stadswerken
1	Bijdragen aan de lopende pilot met de <u>Doneerringen (fase2)</u> . Zoals wij hebben begrepen wordt de huidige pilot voorgezet en uitgebreid naar andere stadsdelen. Ons idee: bijdragen aan de optimalisatie d.m.v. extra voorzieningen, extra communicatie/zichtbaarheid toevoegen rondom de voorzieningen (stickers op afvalbakken/ posters die uitleg geven over Doneerring). We kunnen ook ondersteunen in deze gebieden door bv met clean teams aanwezig te zijn op relevante momenten (voorbijgangers informeren). I.s.m. Doneerring, Statiegeld Nederland en De Groene Lobby.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Input leveren voor communicatie is gewenst. Stadswerken houdt regie. ▪ Ondersteuning met bijvoorbeeld clean teams is niet wenselijk omdat wij terughoudend zijn in het promoten van deze maatregel.
2	<u>Inzichten verzamelen</u> vanuit de 'Blikjesjagers'. Door in contact en in	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niet wenselijk dat Nederland Schoon en

	<p>gesprek te komen met hen komen we tot nieuwe ideeën/ oplossingen. Hiermee willen we ondersteunen in het op orde brengen van de basis (bv inzet communicatie richting deze doelgroep, afspraken maken, nieuwe voorzieningen treffen. I.s.m. De Groene Lobby spreken we diverse blikjesjagers aan (straatinterviews) en koppelen we de bevindingen + een advies voor maatregelen terug.</p>	<p>Statiegeld Nederland dit doen omdat we daarmee de regie uit handen geven.</p> <ul style="list-style-type: none"> Goed om vanuit de gemeente zelf in gesprek te gaan met verzamelaars en maatschappelijke organisaties.
3	<p><u>DoneerBak pilot</u>. Er ligt een voorstel vanuit Statiegeld Nederland om in het Westerpark een kleine pilot te doen met nieuwe 'doneerbakken'. Deze pilot (met 10 bakken) gaat helaas vooralsnog niet door; de voorziening wordt nu elders uitgetest (met 2 bakken). We kunnen op een andere locatie in A'dam de 8 andere doneerbakken uittesten. In overleg met de gemeente zoeken we naar geschikte locaties. We monitoren we deze interventie en koppelen de resultaten terug.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Particuliere bakken in de openbare ruimte zijn niet wenselijk, onder andere vanwege de schaarse ruimte en het benodigde beheer en onderhoud.
4	<p>Museumkwartier heeft uitdagingen met on the go afval/ zwerfafval. Hier zouden we ism gebiedsregisseur, de musea en lokale ondernemers (bv AH) kunnen betrekken en rondom museumplein iets opzetten. <u>De mobiele RVM</u> (statiegeldmachine) kan hier zorgen voor extra inzamelcapaciteit buiten de winkels op momenten dat het extreem druk is/ veel toeristen. Ondersteund door clean teams van Groene Lobby en/of Opvallers, die als schoon host fungeren in het gebied. Ook hier zouden we aanvullend kunnen werken met Doneerringen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Betreft maatregel in de openbare ruimte, maar omdat het een mobiel apparaat betreft en er ondersteuning wordt geleverd is, gaan we Nederland Schoon en Statiegeld Nederland om meer informatie over het voorstel te krijgen. De proef met doneerringen wordt niet verder uitgebreid omdat we terughoudend zijn met maatregelen in de openbare ruimte.
5	<p>Opzet van een pilot met de nieuwe, compacte <u>StatieHeld-zuilen</u> (bij kiosken en kleine ondernemers) in een afgebakend centrumgebied. Statiegeld Nederland geeft aan dat deze compacte inzamelmachine een 'game-changer' kan zijn (langere</p>	<ul style="list-style-type: none"> Als het om inpannige inzamelvoorzieningen gaat, zijn wij hier voorstander van. Wij kunnen

	<p>termijn), maar wel nog uitgetest moet worden. Indien Amsterdam geïnteresseerd is, stellen we voor om hiervoor een pilot op te zetten, bekostigd door Statiegeld Nederland. I.s.m. gemeente Amsterdam zoeken we naar geschikte locaties.</p>	<p>meedenken over geschikte locaties, maar het is aan Nederland Schoon en Statiegeld Nederland om deze te realiseren.</p>
6	<p><u>Out of Home communicatie Supporter van Schoon</u>. We kunnen in Amsterdam relevante reclamedragers (zuilen, mupi's, digi schermen en driehoeksborden etc) voorzien van de nieuwe Supporter van Schoon communicatie (gepersonaliseerd met logo Amsterdam). Hiermee roepen we inwoners en bezoekers (NL en ENG) op om het samen schoon te houden. De uitingen dragen bij aan gastheerschap en roepen een gevoel van (mede)verantwoordelijkheid op. Op drukke momenten kunnen we uitingen tonen op locaties waar veel publiek is (pleinen, stations, drukke winkelstraten etc). I.s.m. met het mediabureau van Nederland Schoon kan een plan worden uitgewerkt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wij zijn voor een campagne om mensen te stimuleren hun blikje of flesje in te leveren. ▪ Wij zijn terughoudend in het plaatsen van het logo van de gemeente Amsterdam op de uitingen, maar denken graag mee met de campagne.